

॥ श्री गजानन विजय ग्रंथ ॥

अध्याय दहावा

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ हे अरुपा अव्यया । पूर्णब्रह्मा पंढरीराया । सज्जनाच्या विसाविया । मजला परते लोटूं नको ॥१॥ देवा हा दासगणू । नको परक्याचा आतां म्हणूं । माझ्या पातकाचा नको आणूं । विचार चितीं नारायणा ॥२॥ माझ्या करें न झालें पुण्य । हें ठाउकें मजलागून । फाय काय तुला वदन । दावण्या मी योग्य नसे ॥३॥ ऐसी स्थिति आहे जरी । परि देवा कृपा करी । ओहळास गोदावरी । पोटीं आपल्या घेतसे ॥४॥ तैसें तुवां करावें । दुःख अवघें निवारावें । पातकाला न उरूं द्यावें । माझ्या ठायीं यत्किंचित् ॥५॥ तूं आणिल्या मनांत । अवघेंच कांहीं घडून येत । रंकाचाही राव होत । तुझा लाधतां वशीला ॥६॥ असो एकदां पुण्यराशी । गेले उमरावतीसी । जाऊन उतरले सदनासी । आत्माराम भिकाजीच्या ॥७॥ हा आत्माराम भिकाजी-सुत । उमरावतीचा असे प्रांत । मोठा अधिकार हातांत । होता त्याच्या विबुध हो ॥८॥ कायस्थ प्रभू याची जात । हा संतांचा प्रेमी अमित । सदाचारसंपन्न गृहस्थ । गृहस्थाश्रमीं वर्ततसे ॥९॥ त्याच्या घरीं समर्थ गेले । ते त्यानें सांग पूजिले । मंगलस्नान घातिलें । उष्णोदकानें गजानना ॥१०॥ उटणीं नाना प्रकारचीं । अंगा लाविलीं साचीं । वृत्ति आनंदली त्याची । संतसहवासें तेधवां ॥११॥ कर्वतीकांठी उमरेडचा । धोतरजोडा नेसविला साचा । भालीं केशरी गंधाचा । भव्य तिलक लाविलासे ॥१२॥ कंठामाजीं पुष्पहार । नैवेद्याचे नाना प्रकार । दक्षिणेसी शंभर । रुपये त्यानें ठेविले ॥१३॥ धूप, दीप आरती झाली । पुष्पांजली समर्पिली । दर्शनालागीं दाटी झाली । उमरावतीच्या लोकांची ॥१४॥ प्रत्येका ऐसें वाटावें । समर्थ आपल्या घरीं न्यावें । यथासांग करावें । पूजन त्यांचें येणें रितीं ॥१५॥ इच्छा ऐसी बहुतां झाली । परी थोडक्याची मनीषा पुरली । सदनीं पाऊलें

लागण्या भलीं । पुण्य पाहिजे बलवत्तर ॥१६॥ तें ज्यांच्यापासीं होतें । समर्थ गेले तेथें तेथें । कां कीं साधूस अवघें कळतें । अंतर्ज्ञानें करुन ॥१७॥ गणेश श्रीकृष्ण खापडें । उमरावतीचे गृहस्थ बडे । वकीलींत ज्यांच्यापुढें । ढीग रुपयांचे पडती कीं ॥१८॥ दादासाहेब यांप्रत । म्हणत होते वऱ्हाडांत । हा सज्जन भाविक अत्यंत । ब्राह्मण शुक्लयजुर्वेदी ॥१९॥ त्यानें विनंति करितां खरी । महाराज गेले त्याच्या घरीं । तेथें ही झाली याचपरी । समर्थांची पूजा हो ! ॥२०॥ गणेश आप्पा म्हणूनी । होता लिंगायतवाणी । चंद्राबाई कामिनी । त्याची परम भाविक असे ॥२१॥ ती बोलली पतीला । हा साधु पाहिजे नेला । कसेंही करुन घराला । पाहा विनंति करुन ॥२२॥ आपुलें निष्पाप असल्या मन । याच्या आगमनें करुन । होईल आपलें पवित्र सदन । भाविकाचा देव असे ॥२३॥ गणेश आप्पा म्हणे तिला । वेड लागलें आहे तुला । हा सदनीं साधु न्यावयाला । वशिला पाहिजे बलवत्तर ॥२४॥ पाहा खापड्यालागुनी । हा साधु न्यावया सदनीं । श्रम पडले ते आण ध्यानीं । उगा हट्ट धरुं नको ॥२५॥ चंद्राबाई म्हणे नाथा । हें न पटे माझ्या चितां । सांगे माझी मनदेवता । सदनीं साधु येतील हो ॥२६॥ तुम्ही करा हो त्यांना नुसती । सदनीं येण्यास विनंति । गरीबावरी असते प्रीति । संतांची ती विशेष ॥२७॥ परि आप्पा बोलेना । छाती त्याची होईना । बोलावयासी निजसदना । श्रीगजानन साधुतें ॥२८॥ महाराज वदले अखेर । गणेश आप्पाचा धरुन करा तुझें किती आहे सदन दूर । तेवढें सांग मला ? ॥२९॥ तुझ्या सदनीं वाटतें यावें । कांहीं वेळ बसावें । अरे चितीं असेल तें बोलावें । भीड न धरितां कवणाची ॥३०॥ ऐसें महाराज बोलतां । गणेश आप्पाचिया चिता । हर्ष झाला तत्त्वतां । तो न शब्दें बोलवे ॥३१॥ समर्थांस नेऊन सदनीं । पूजा केली उभयतांनीं । आपुला संसार त्यांचे चरणीं । अर्पण केला तात्काळ ॥३२॥ असो ऐशा पूजा अमित । झाल्या उमरावतींत । त्या प्रत्येक पूजेप्रत । एक गृहस्थ हजर असे ॥३३॥ तो आत्माराम भिकाजीचा । नात्यानें हा होता भाचा । राहणार मुंबई शहरींचा । तारमास्तर असे कीं ॥३४॥ तो रजा घेऊन भला । उमरावतीस होता आला । भेटण्या आपुल्या मामाला

। बाळाभाऊ नाम ज्याचें ॥३७॥ त्या बाळाभाऊकारण । समर्थाचें लागलें ध्यान । म्हणे ऐशा साधूचे चरण । सोडून कुठें जाऊं नये ॥३८॥ प्रपंच अवघा अशाश्वत । त्यांत कशाला गोवूं चित्त । केला आजपर्यंत । तोच आतां पुरे झाला ॥३९॥ कांहीं असो आजपूण । मी न सोडी त्याचे चरण । अमृताला टाकून । विष प्याया कोणी जावें ? ॥४०॥ म्हणून प्रत्येक पूजेला । बाळाभाऊ हजर भला । होता बुध हो राहिला । दुसरें न कांहीं कारण ॥४१॥ असो कांहीं दिवसांनीं । शेगांवीं आले परतोनी । मळ्यासी न जातां जाणी । आले मंदिरीं मोठ्याच्या ॥४२॥ त्या मंदिराच्या पूर्वेस । एक जागा होती ओस । गजानन पुण्य पुरुष । येऊन बसला ते ठायां ॥४३॥ बातमी महाराज आल्याची । कृष्णा पाटला कळली साची । त्यांनीं जागा मळ्याची । सोडिली हें समजलें ॥४४॥ म्हणून आला धांवत । त्या ओस जागेवरी सत्य । महाराजा करून दंडवत । अधोवदन बैसला ॥४५॥ डोळ्यांतून वाहे पाणी । खंड त्याला नसे जाणी । वस्त्र टाकलें भिजवोनी । त्या अश्रूंनीं छातीचें ॥४६॥ तें महाराज वदले पाटलाला । ऐसा कां रे रडसी भला ? । शोक कोणता तुला झाला ? । तें वेगें सांग मज ॥४७॥ पाटील बोले त्यावर । जोडोन आपले दोन्ही कर । महाराज मळ्याचा अन्हेर । कां हो आज केलांत हा ? ॥४८॥ ऐसा अक्षम्य कोणता । अपराध झाला सांगा आतां । माझ्याकडून ज्ञानवंता । मी लेकरुं आपुलें असे ॥४९॥ ही देशमुखाच्या बाजूची । जागा आहे बघा साची । एका माळ्याच्या मालकीची । येथें तुम्ही राहूं नका ॥५०॥ मळ्यांत मर्जी नसेल जरी । तरी चला राहात्या घरीं । तें खालीं करितों सत्तरीं । तुम्हांसाठीं दयाळा ॥५१॥ कां कीं तुम्हांवांचून । मला न कांहीं प्रिय आन । हें कळलें वर्तमान । अवघ्या पाटील मंडळीतें ॥५२॥ तेही तेथें धांवून आले । महाराजा विनवूं लागले । निजसदना या या भले । हरी आणि नारायणा ॥५३॥ महाराज बोलले तयासी । मी जो या जागेसी । येऊन बसलों आज दिवशीं । तें तुमच्या हितास्तव ॥५४॥ तें पुढें येईल कळोन । आतां न करा भाषण । वाद दोघांचें निर्मूलन । करील हें विसरुं नका ॥५५॥ जितके जर्गी जमेदार । तितके न करिती विचार । मागचा पुढचा साचार । हेंच उणें

त्यांच्या ठायीं ॥५४॥ जा बंकटलालासी पाहून आणा वेगेसीं । मी सोडितां तत् गृहासी । तो नाहीं रागावला ॥५५॥ तें कां हें त्यासी विचार । माझी कृपा तुमच्यावर । आहे ती न ढळणार । कोणत्याही कारणांनीं ॥५६॥ बंकटलालही आला तेथ । घालूं लागला समजूत । यांच्या मर्जीविरुद्ध मळ्यांत । तुम्ही यांना नेऊं नका ॥५७॥ माझ्या घरून जेव्हां आले । तेव्हां सांगा मीं काय केलें । आपण आहोंत त्यांचीं बालें । ते सारखे अवघ्यांना ॥५८॥ सखाराम आसोलकार । आहे मनाचा उदार । तो जागा देण्यास इन्कार । करणार नाहीं वाटतें ॥५९॥ सखाराम देईल जागा । पुढचें करुं आपण बघा । म्हणजे अवघ्यांस यांत भागा । घेतां येईल सहजची ॥६०॥ समेट अवघ्यांचा होऊनी । मठ बांधिला त्या ठिकाणीं । परशराम सावजींनीं । मेहेनत घेतली विशेष ॥६१॥ समर्थांच्या बरोबर । निस्सीम भक्त होते चार । भास्कर, बालाभाऊ, पितांबर । उमरावतीचा गणेश आप्पा ॥६२॥ रामचंद्र गुरव त्याचपरी । राहात होता बरोबरी । हे पांच पांडव श्रीहरी । गजानन शोभूं लागले ॥६३॥ वृत्ति बालाभाऊची । अतिविरक्त झाली साची । पर्वा न त्यानें नौकरीची । केली यत्किंचित् आपुल्या ॥६४॥ पत्रें येती वरच्यावरी । बालाभाऊस येण्या घरीं । परी परिणाम अंतरीं । कांहींच त्याच्या होईना ॥६५॥ भास्कर म्हणे गुरुराया । हा सोकला पेढे खाया । म्हणून ना इच्छी जाया । आपल्यापासून कोणीकडे ॥६६॥ तुम्ही द्यावा यातें मार । म्हणजेच हा जवळ करील घर । रत्न चौदावें पाहिल्याबिगर । हा येथून हलणें नसे ॥६७॥ लकडीवांचून माकड । पाहा न होई कधीं धड । मोठमोठाले ते पहाड । भिऊं लागती वज्राला ॥६८॥ एकदां बलेंच घालवून । दिलें बालाभाऊकारण । परी तो आला परतून । राजीनामा देवानिया ॥६९॥ बालाभाऊ शेगांवासी । येतां भास्कर बोलला त्यासी । कां रे आम्हां त्रास देसी ? । येथें येऊन वरच्यावर ॥७०॥ ओढाळ बैल हिरव्यावर । पाहे पडाया निरंतर । त्यास जरी दिला मार । तरी तो येई तेथ पुनः ॥७१॥ तैसी लोचटा तुझी कृति । तंतोतंत निश्चिती । झाली ज्याला विरक्ति । त्यानेंच येथें यावें रे ॥७२॥ हें अहंकाराचें भाषण । समर्था न खपलें जाण । त्यांनीं भास्कराचें अज्ञान । निवटाया कृत्य

केलें ऐसैं ॥७३॥ एका गृहस्थाच्या हातीं । भली थोरली छत्री होती । ती गजाननें घेऊनी हातीं । बाळास झोडूं लागले ॥७४॥ मारतां मारतां मोडली । बुध हो छत्री भली । मग एक मोठी घेतली । भरीव काठी वेळूची ॥७५॥ तिनें मारणें सुरु केलें । तें पाहतां लोक भ्याले । कांहीं कांहीं पळून गेले । सोडून त्या मठाला ॥७६॥ परी बाळाभाऊ तसाच पडला । समर्थाच्या पुढें भला । कैक म्हणती असेल मेला । तो या अशा मारानें ॥७७॥ भास्करही झाला चिंतातुर । बाळाभाऊचा पाहून मार । परी समर्थाच्या समोर । बोलण्या छाती होईना ॥७८॥ तीही काठी मोडली खरी । बाळाभाऊच्या पाठीवरी । मग तो कंटाळून अखेरीं । तुडवूं लागले तयाला ॥७९॥ जैसा का तो कुंभार । माती तुडवितो साचार । तैसाच केला प्रकार । महाराजांनीं तुडविण्याचा ॥८०॥ मठीं हा प्रकार चालला । शिष्यसमुदाय पळत सुटला । कोणी गेले बोलावण्याला । त्यांच्या आवडीच्या मंडळीस ॥८१॥ बंकटलाल कृष्णाजी । धांवूनी आले मठामाजीं । समर्थ हात धरण्या राजी । कोणी तयार होईना ॥८२॥ बंकटलाल म्हणे भीत भीत । समर्था हा आपुला भक्त । पुरें झालें याप्रत । आतां ऐसैं तुडवणें ॥८३॥ ऐसैं ऐकतां भाषण । समर्थ वदले हांसून । हें असंबद्ध भाषण । कां करितां कळेना ॥८४॥ मी न बाळासी मारिलें । नाहीं तयासी तुडविलें । निरखून पहा चांगलें । म्हणजे येईल कळोनी ॥८५॥ महाराज म्हणाले बाळासी । ऊठ वत्सा वेगेसी । या आलेल्या मंडळीसी । आंग तुझें दाखिव ॥८६॥ ऐसी आज्ञा होता भला । बाळाभाऊ उठून बसला । लोक त्याच्या अंगाला । पाहूं लागले निरखून ॥८७॥ तों वळाचें नांव नाहीं । कोठेंही न लागलें कांहीं । तो पहिल्यापरीच होता पाही । निमग्न आपुल्या आनंदांत ॥८८॥ त्यायोगें भास्कराला । बाळाभाऊचा अधिकार कळला । मग तोही ना पुन्हां बोलला । वेडेंवांकुडें बाळासी ॥८९॥ सोनें कसासी उतरतें । तेव्हांच त्याची किंमत कळते । आश्चर्य झालें समस्तांतें । तो प्रकार पाहून ॥९०॥ सुकलाल नामें आगरवाला । होता बाळापुराला । श्रोते त्याच्या आगराला । गाय एक द्राड होती ॥९१॥ तिनें गांवांत फिरावें । मुलांमाणसां तुडवावें । सशक्तांसी हुंदाडावें । शिंगानें कीं

आपुल्या ॥९२॥ वाटेल त्याच्या दुकानांत । गाईनें शिरावें अवचित । धान्याच्या टोपल्यांत । तोंड आपुलें खुपसावें ॥९३॥
 वाटेल तितुकें यथेच्छ खावें । राहिलेलें नासावें । तेल तुपाचें लवंडावें । पिंप अंगाच्या धवक्यानें ॥९४॥ घरीं बांधून ठेवितां ।
 चन्हाटें तोडी हां हां म्हणतां । सांखलीसी आणिली लघुता । बांधतां त्या गाईनें ॥९५॥ ती गाय नोव्हे वाघीण । बाळापुराकारण ।
 लोक गेले कंटाळून । त्रास सोसितां तियेचा ॥९६॥ गाभण मुलींच होईना । कास कधींच करीना । कोंडून ठेवितां राहीना ।
 घरामाजीं कोठेंही ॥९७॥ लोक म्हणती सुकलालाला । दे या खाटकास गाईला । किंवा मारुन टाका तिला । तूंच गोळी घालून
 ॥९८॥ सुकलाल म्हणे लोकांसी । तुम्हीच मारुन टाका तिसी । वाटेल त्या प्रयत्नासी । करुन या विबुध हो ॥९९॥ एका
 पठाणानें तिला । मारण्याचा यत्न केला । गोळी भरुन बंदुकीला । टपून बैसला होता हो ॥१००॥

तें कसें काय कोण जाणे । कळलें गाईकारणें । तिनें येऊन शिंगानें । पठाण पाडिला उताणा ॥१॥ मी परगांवा नेऊन । दिली
 होती सोडून । परी ती आली परतून । त्याला सांगा काय करुं ॥२॥ ऐसें ऐकतां लोक म्हणती । आतां याला एक युक्ति ।
 गोविंदबुवाचा घोडा म्हणती । समर्थानें गरीब केला ॥३॥ तूही या गाईला । घेऊन जा शेगांवाला । अर्पण करी समर्थाला ।
 म्हणजे अवघें संपलें ॥४॥ साधूस गाय दिल्याचें । पुण्य तुला लाभेल साचें । आणि संकट आमुचें । टळेल बापा त्यायोगें ॥५॥ तें
 अवघ्यांस मानवलें । गाय नेण्याचें ठरविलें । तिला धरण्यासाठीं केले । प्रयत्न नानापरीचे ॥६॥ एकही यत्न नाहीं फळला ।
 शेवटीं एव्या पटांगणाला । हरळकुंघ्याचा ढीग केला । सरकी ठेवली शेजारीं ॥७॥ ती खायालागून । गाय आली धांवून । ती
 येतां फांस टाकून । धरिली दहावीस जणांनीं ॥८॥ साखळदंडानें बांधून पुरी । गाय घातली गाडीवरी । आणिली शेगांवा भीतरिं
 । गजाननासी द्यावया ॥९॥ जवळ शेगांव जसें जसें । येऊं लागलें तसें तसें । स्वभावांत पडलासे । त्या गाईच्या पालट ॥१०॥

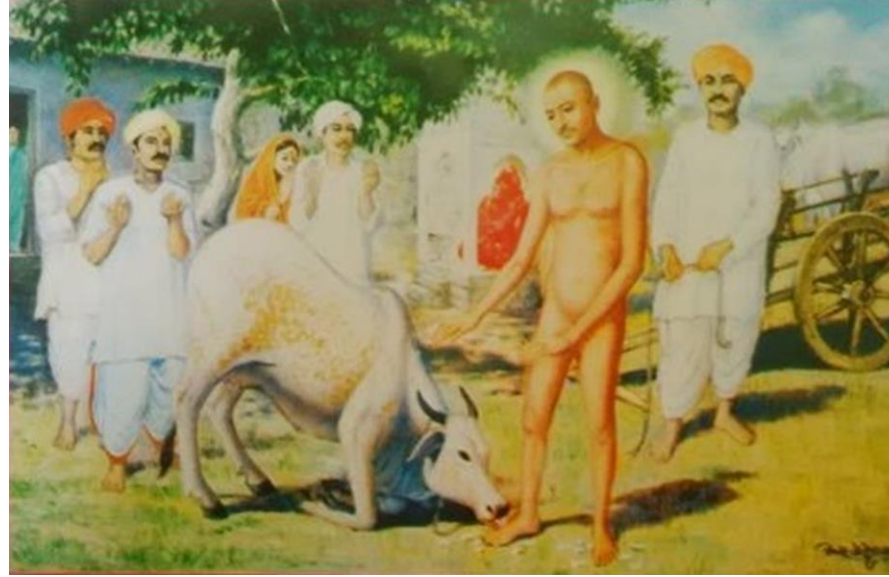
समर्थापुढें येतांक्षणीं । गाय झाली दीनवाणी । तिनें लोचनीं आणून पाणी । पाहिलें त्या पुण्यपुरुषा ॥११॥ महाराज म्हणाले
 अवघ्यांना । हा काय तुमचा मूर्खपणा । गाईस ऐशा यातना । देणें कांहीं बरें नव्हे ॥१२॥ चारही पाय बांधलेत । गळां
 साखळदंड लाविलेत । शिंगांचीही तीच गत । केली चऱ्हाटें काथ्याच्या ॥१३॥ ऐसा मोठा बंदोबस्त । शोभतसे वाघिणीप्रत । ही
 गाय बिचारी साक्षात् । तिला न ऐसें करणें बरें ॥१४॥ अरे खुळ्यांनो, ही गाय । अवघ्या जगाची आहे माय । तिला बांधिलें हाय
 हाय । केवढा कठीण प्रसंग आला ॥१५॥ तिला आतांच करा मुक्त । ती न हुंदाडी कोणाप्रत । परी लावण्या तिला हात । छाती
 कोणाची होईना ॥१६॥ जो तो पाहून मार्गे सरे । तेथ समर्थ आले त्वरें । आपुल्या त्या पुनीत करें । बंधनें तोडिलीं धेनूचीं ॥१७॥
 बंधनें अवघीं तुटतां भलीं । गाय गाडीच्या खालीं आली । पुढले पाय टेकिती झाली । समर्था वंदन करावया ॥१८॥ खालीं
 घालूनिया मान । प्रदक्षिणा त्या केल्या तीन । समर्थाचे दिव्य चरण । चाटूं लागली जिभेनें ॥१९॥ ऐसा प्रकार तेथें झाला । तो
 अवघ्यांनीं पाहिला । समर्थाच्या प्रभावाला । शेषही वर्णू शकेना ॥२०॥ समर्थ म्हणाले धेनूस । बाई कोणा न द्यावा त्रास । तूं या
 सोडून मठास । कोठेंही जाऊं नको ॥२१॥ ऐसा घडतां प्रकार । अवघ्यांनीं केला जयजयकार । उत्त स्वरांनं त्रिवार ।
 समर्थाच्या नांवाचा ॥२२॥ बाळापूरची मंडळी । बाळापुरा निघून गेली । गाय तेथेंच राहिली । शेगांवासी मठामध्ये ॥२३॥ त्या
 दिवसापासून । ठावे न तिला चऱ्हाट जाण । सुझ धेनूचे अवघे गुण । तिच्या ठायीं पातले ॥२४॥ अजून त्या शेगांवातें । तिची
 संतती नांदते । जे कांहीं वदती ब्रह्मवेते । तेंच येतें घडोन ॥२५॥ असो एक कारंज्याचा । लक्ष्मण घुडे नांवाचा । विप्र वाजसनीय
 शाखेचा । धनकनक संपन्न असे ॥२६॥ त्यासी रोग झाला पोटांत । उपाय केले अत्यंत । परि न आला गुण किंचित् । खर्च
 सारा व्यर्थ गेला ॥२७॥ त्यानें समर्थाची कीर्ति । कर्णोपकर्णी ऐकिली होती । म्हणून सहपरिवारें सत्वर गती । आला
 शेगांवाकारणें ॥२८॥ रोगव्यथेनें चालवेना । श्रोते त्या लक्ष्मणा । दोघांतिघांनीं उचलून जाणा । आणिले त्या मठांत ॥२९॥

करण्या नुसता नमस्कार । असमर्थ होते शरीर । त्याच्या कुटुंबानें पदर । समर्थापुढें पसरिला ॥१३०॥ आणि म्हणाती दयाघना ! । मी आपली धर्मकन्या । माझ्या पतीच्या यातना । हरण कराव्या आपण ॥३१॥ अमृताचें दर्शन । होतां कां यावें मरण । माझ्या कुंकवालागून । टिकवा हीच विनंती ॥३२॥ त्या वेळीं समर्थस्वारी । आंबा खात होती खरी । तोच फेकिला अंगावरी । त्या लक्ष्मणकांतेच्या ॥३३॥ जा दे हा पतीस खाया । व्याधि त्याची बरी व्हाया । तूं शोभसी त्यास जाया । पति-भक्ति-परायण ॥३४॥ यापुढें न कांहीं वदले । चिलीम ओढूं लागले । श्रीगजाननस्वामी भले । आपुल्या मठांत शेगांवीं ॥३५॥ भास्कर म्हणे 'अहो बाई । आतां न बसा ये ठाई । आपल्या पतीस लवलाही । घेऊन जा कारंज्यातें ॥३६॥ प्रसाद आंब्याचा जो कां तुला । समर्थ-करीं प्राप्त झाला । तोच घाली खावयाला । आपुल्या पतीकारणें ॥३७॥ यानें तुझें होईल काम । गुण येईल अत्युत्तम । लक्ष्मणासी आराम । होईल आंबा खातांच' ॥३८॥ बाई घेऊन आंब्याला । येती झाली कारंज्याला । प्रसाद खाऊं घातला । आंब्याचा आपल्या पतीस ॥३९॥ निजगृहीं जोडपें आलें । आप्त पुसूं लागले । शेगांवांत काय घडलें । तें सांगावें साकल्यें ॥१४०॥ बाईनें अवघें वर्तमान । कळविलें लोकांलागून । आंब्याचा तो प्रसाद म्हणून । दिला समर्थें मजलागीं ॥४१॥ आणि आज्ञा केली वरी । खाऊं घाला अत्यादरीं । आंबा प्रसाद निजकरीं । आपुल्या त्या पतीला ॥४२॥ त्याप्रमाणें मींही केलें । आज सकाळीं खाऊं घातलें । हें वैद्यांनीं जई ऐकिलें । तई त्या वाटलें वाईट ॥४३॥ अहो बाई तुम्ही काय । केलेंत हें हाय हाय । आंबा हेंच कुपथ्य होय । या पोटांतील रोगाला ॥४४॥ माधवनिदानीं हेंच कथिलें । सुश्रुतांनींही वर्णिलें । निघंटानें कथन केलें । शारंगधर म्हणे ऐसेंच ॥४५॥ तुम्ही तो प्रसाद दिलेला । पाहिजे होता भक्षण केला । पत्नीचें पुण्य पतीला । उपयोगीं पडतसे ॥४६॥ ऐसें वैद्य बोलले । आप्त अवघे घाबरले । जे ते टोचूं लागले । लक्ष्मणाच्या पत्नीस ॥४७॥ परीं झालें अघटित । लक्ष्मणाचें पोट सत्य । रेच होऊन अकस्मात । मऊ होऊन गेलें हो ॥४८॥ शौच्यावाटें व्याधि गेली । हळुं हळुं शक्ति आली । पहिल्या परीच

होती झाली । प्रकृति लक्ष्मणाची ॥४९॥ निसर्गाच्या बाहेरी । वैद्यशास्त्र कांहीं न करी । तेथें उपयोगी पडे खरी । कृपा देवसंतांची ॥१५०॥ लक्ष्मण बरा झाल्यावर । आला शेगांवीं सत्वर । म्हणे महाराजा माझें घर । पाय लावून पवित्र करा ॥५१॥ मी आलों त्याचसाठीं । चला कारंज्यास ज्ञानजेठी । मला न करा हिंपुटी । नाहीं ऐसें म्हणूं नका ॥५२॥ आग्रह त्याचा विशेष पडला । महाराज गेले कारंज्याला । तेधवां होते संगतीला । शंकर-भाऊ पितांबर ॥५३॥ घरीं नेऊन पूजा केली । दक्षिणा ती निवेदिली । अवघी संपत्ति आपुली । आहे मी कोण देणार ? ॥५४॥ परी एका ताटांत । कांहीं रुपये ठेविले सत्य । महाराज बघून त्याप्रत । ऐशा रितीं बोलले ॥५५॥ म्हणशी माझें कांहीं न उरलें । मग हे रुपये कोठून आणिले ? । लक्ष्मणा ऐसे चाळे । दांभिकपणाचे करुं नको ॥५६॥ मला दिले तूं आपलें घर । आतां उघडीं अवघीं दारें । फेकून देई रस्त्यावर । अवघीं कुलपें येधवां ॥५७॥ लक्ष्मण कांहीं न बोलला । मौन धरुन बैसला । परी समर्थे आग्रह धरिला । खजिन्याचें दार उघडी ॥५८॥ भीत भीत मोकळें दार । केलें त्यानें अखेर । खजिन्याच्या उमऱ्यावर । स्वतः जाऊन बैसला ॥५९॥ आणि म्हणाला महाराज यावें । वाटेल तें घेऊन जावें । ऐसें बोलला जरी बरवें । परी अन्यभाव अंतरींचा ॥६०॥ हें त्याचें दांभिकपण । समर्था आलें कळोन । बहुरुप्याचें राजेपण । कोठून टिके बाजारीं ? ॥६१॥ जैसैं कडू वृंदावन । वरुन पाहतां दिसे छान । परी अंतरीं कडवटपण । पूर्ण त्याच्या भरलें असे ॥६२॥ सोडून त्याच्या घरासी । उपासी निघाले पुण्यरासी । दांभिकाच्या सदनासी । संत न होती तृप्त कदा ॥६३॥ तेथें त्याच्या घराची । वा धनदौलतीची । गरज समर्था नव्हती साची । ते वैराग्याचे सागर ॥६४॥ परी तो जें कांहीं बोलला । त्याचा सत्यपणा पाहिला । खोटेपणाचा राग आला । म्हणून गेले उठोन ॥६५॥ जातां जातां बोलले । माझें माझें म्हणसी भलें । भोग आतां त्याचीं फळें । माझा उपाय त्यास नसे ॥६६॥ मी कृपा करावया । आलों होतो या ठायां । याहीपेक्षां दुप्पट द्याया । परी तें न तुझ्या प्रारब्धीं ॥६७॥ तेंच पुढें झालें सत्य । एका सहा महिन्यांत । अवघी लक्ष्मी झाली फस्त । त्या

भिक्षेची वेळ आली ॥६८॥ म्हणून श्रोते परमार्थात । खोटेपणा न खपे किंचित् । याचसाठीं हें चरित्र । समर्थें घडून आणिलें ॥६९॥ श्रीगजानन चिंतामणी । त्या गार काय शोभा आणी ? । वा सुवर्णलागुनी । भूषवावें का कथिलानें ? ॥१७०॥ स्वस्ति श्रीदासगणूविरचित । श्रीगजाननविजय नामें ग्रंथ । सदा भाविक परिस्रोत । निज कल्याण व्हावया ॥१७१॥ शुभं भवतु ॥ श्रीहरिहरार्पणमस्तु ॥

॥ इति दशमोऽध्यायः समाप्तः ॥

श्री गजानन महाराजांचे दर्शन घेताच गाय गरीब झाली.

